

P. VIŠINSKIO IR STOTIES GATVIŲ SANKIRTOS (ŠIAULIAI) SKVERO REKONSTRUKCIJOS KONCEPCIJA KAIP MIESTO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO ALTERNATYVA

Erika Brinkytė

Šiaulių universitetas

Įvadas

Visais laikais graži ir estetiška aplinka turėjo savo vertę, todėl jau nuo senų senovės vystėsi dekoratyvinių želdynų kūrimo tradicijos. Įvairūs valdovai savo didybę demonstruodavo puoselėdami sodų meną. Tokiu būdu buvo sukurtas ne vienas įspūdingas dekoratyvinis sodas, turintis išliekamąją istorinę vertę iki šių dienų. Ir šiais laikais kraštovaizdis yra pripažįstamas svarbiu teritoriniu šalies ištekliumi, kurio išsaugojimas, tvarkymas ir formavimas yra vienas svarbiausių valstybės tikslų (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2004).

Urbanizuoto kraštovaizdžio elementai – skverai yra vieni svarbiausių miesto įvaizdžio sudedamųjų dalių (Moughtin, 2003). Jiems priskiriami ne mažesni kaip 0,05 hektaro trumpalaikiam poilsiui skirti želdynai su vyraujančiomis atviromis erdvėmis, gerinančios miesto, miestelio ir kaimo estetinę ir ekologinę būklę (Lietuvos Respublikos Seimas, 2007). Prastais kokybiniais rodikliais pasižymintys želdynai kenkia miesto įvaizdžiui, nesukuriamos palankios sąlygos rekreacinėms ir konservacinėms funkcijoms realizuoti. Dėl aplaidaus valdininkų požiūrio, finansinių miesto galimybių ir nesuinteresuotos visuomenės žalosios miesto erdvės degraduoja. Todėl žaliosioms erdvėms reikalinga nuolatinė priežiūra, tvarkymas, atnaujinimas, pritaikymas visuomenės poreikiams. Ypač svarbu atkreipti bendruomenės, savivaldybės ir investuotojų dėmesį į miesto žaliąsias erdves (Jakovlevas-Mateckis, 2006). Daugelis Šiaulių miesto skverų yra menkai arba visai neprižiūrimas sovietinius laikus menantis palikimas, todėl net centrinėje Šiaulių miesto dalyje P. Višinskio g. ir Stoties g. sankirtoje esantis skveras yra nykus ir apleistas.

Tikslas – pateikti P. Višinskio g. ir Stoties g. sankirtos skvero rekonstrukcijos koncepcinį pasiūlymą kaip vieną iš alternatyvų, skatinančių gerinti ir kurti miesto įvaizdį.

Uždaviniai: išanalizuoti skvero esamą situaciją, pateikti koncepcinį teritorijos rekonstrukcijos pa-

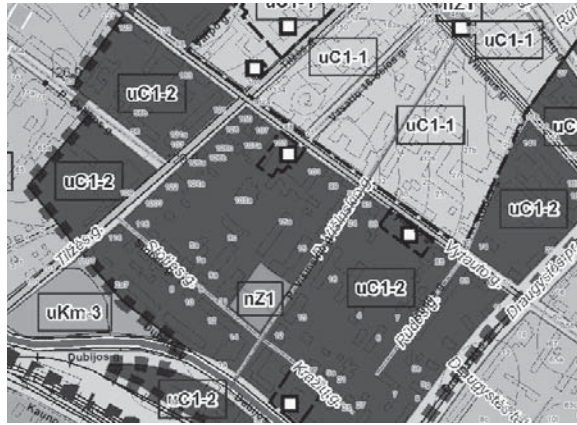
siūlymą, kuris skatintų užtikrinti lankytojų rekreacinius poreikius ir formuotų unikalų miesto įvaizdį.

Tyrimo metodai – analizuoti Šiaulių miesto Bendrojo plano sprendiniai (UAB „Urbanistika“¹, 2008), Šiaulių miesto parkų, skverų ir gatvių želdinių taksoraščio informacija (Šiaulių miesto savivaldybė¹, 2008) bei N. Kleinauskaitės (2011) pakartotinai atliktas želdyno rūšinės sudėties įvertinimas, Šiaulių miesto parkų, skverų ir gatvių želdinių tvarkymo programa 2008–2012 metams (Šiaulių miesto savivaldybė², 2008), autorės atlikta sociologinė Šiaulių miesto gyventojų apklausa (Brinkytė, 2011), vykdyta želdynų fotofiksacija ir vizualinis želdyno vertinimas, analizuota topografinė teritorijos nuotrauka.

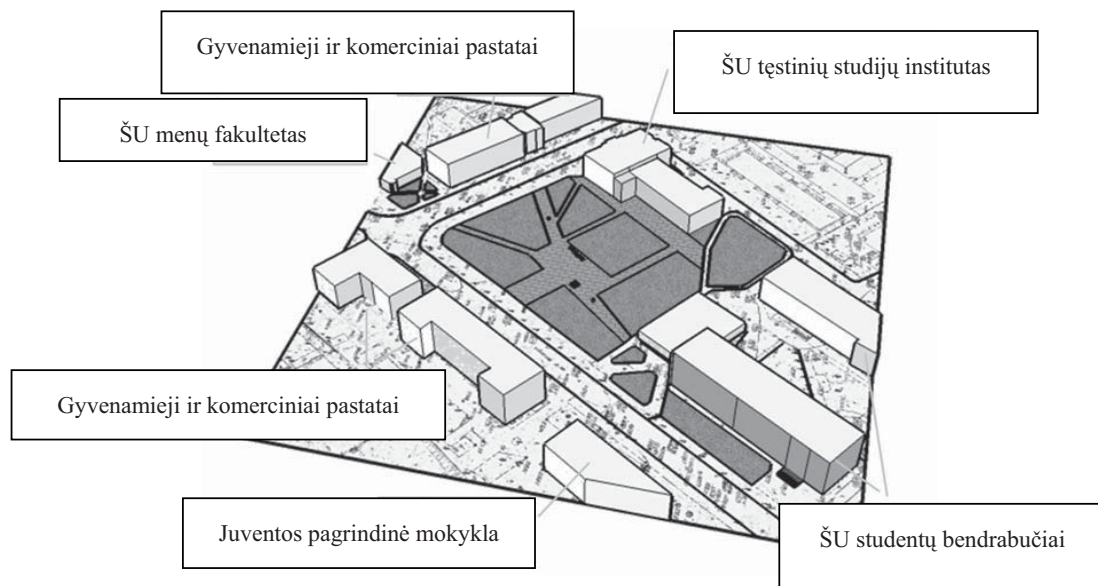
Skvero esamos situacijos apžvalga

Tai nedidelis, intensyvaus naudojimo 46 arų želdynas (1 pav.), esantis centrinėje Šiaulių miesto dalyje. Iš pietinės ir vakarinės pusių skveras ribojasi su Stoties ir P. Višinskio gatvėmis, o rytinėje ir šiaurinėje pusėje – su gyvenamaisiais ir kitos paskirties pastatais (2 pav.). Skverą įvairiomis kryptimis kerta tranzitiniai takai, o centrinėje želdyno dalyje yra grįsta stačiakampio formos aikštelė su poilsiui skirtais ypač prastos būklės suoliukais ir nedengtomis šiukšliadėžėmis, iš kurių vėjas nešioja šiukšles po teritoriją. Centrinėje skvero dalyje taip pat stovi sovietmetį menančios gelžbetoninės gėlinės, kuriose šiltuoju metų laiku paprastai želia piktžolės.

Deja, viso skvero esama situacija tik patenkinama. Ne vienoje skvero vietoje takai ar jų danga dėl nusėdusio grunto ar medžių šaknų daugiau ar mažiau suardyti. Šiaurės vakariniame kampe veją bjauroja pramintas takas, kuriuo daugiausia naudojasi greta esančiame Šiaulių universiteto (ŠU) bendrabutyje gyvenantys studentai. Visa teritorija apšviesta aukštais, pasenusiais ir prie aplinkos nederančiais šviestuvais, taip nedidelė skvero erdvė optiškai tik dar labiau mažinama.

1 pav. Skvero (nZ1) ir gretimų teritorijų paskirtis: uC1-1 gyvenamos, visuomeninės, viešojo naudojimo; uC1-2 gyvenamos, visuomeninės, viešojo naudojimo; uKm-3 mišrios mažo užstatymo intensyvumo teritorijos; nZ1- intensyvaus naudojimo želdynai (UAB „Urbanistika“², 2008)

2 pav. Skvero struktūra ir užstatymo gretimybės (E. Brinkytė)

Pagal Šiaulių miesto parkų, skverų ir gatvių želdinių taksoraštį (2008) bei N. Kleinauskaitės (2010) tyrimą nustatyta, kad skvere auga 22 rūšių medžiai bei krūmai. Didžiąją želdinių dalį sudaro vietinės medžių ir krūmų rūšys – mažalapė liepa (*Tilia cordata* Mill.) ir paprastasis uosis (*Fraxinus excelsior* L.), pavieniai auga paprastieji klevai (*Acer platanoides* L.). Iš introdukuotų augalų auga uosalapis klevas (*Acer negundo* L.), amerikinis uosis (*Fraxinus americana* L.), pensilvaninis uosis (*Fraxinus pennsylvanica* Marshall), raudonasis ažuolas (*Quercus rubra* L.), didžialapė liepa (*Tilia platyphyllos* Scop.), paprastojo uosio svyruoklinė forma (*Fraxinus excelsior* L. ‘Pendula’), žalioji forsitija (*Forsythia viridissima* Lindl.), Tunbergo raugerškio raudonlapė forma (*Berberis thunbergii* DC. ‘Artropurpurea’) ir kt. Medžių kamienų skersmuo 4–52 cm, o aukštis – iki 18 m. Dauguma jų vidutinės ir patenkinamos būklės, ta-

čiau nemažai džiūstančių, ligų, kenkėjų ar mechanškai pažeistų augalų. Šis želdynas dėl jo prastos būklės poilsiui nepatrauklus, kadangi čia ypač pamėgo rinktis asocialūs asmenys.

Koncepcinės idėjos pagrindimas ir sprendiniai

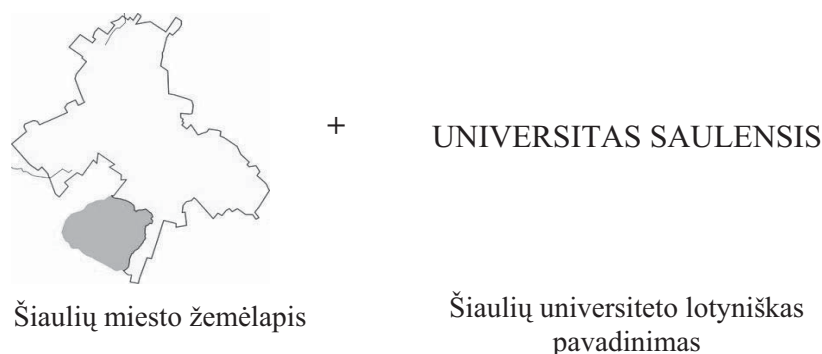
Kompozicinė skvero idėja grindžiama esama urbanistine ir gamtine situacija, sociologinės Šiaulių miesto gyventojų apklausos rezultatais ir šiuolaikinėmis kraštovaizdžio architektūros tendencijomis. Iš sociologinės gyventojų apklausos buvo nustatyta, kad pritariama idėjai kurti conceptualius miesto identitetą atskleidžiančius želdynus (Brinkytė, 2011).

Įvertinus tai, kad būtina iš esmės rekonstruoti visą skverą, siūloma jį pertvarkyti atsižvelgiant į teritorijos funkcinę paskirtį, lokalizaciją bei gretimybės. Taip siekiama atgaivinti želdyną ir pritaikyti lanky-

tojų rekreaciniams poreikiams. Želdynas turėtų būti kuriamas remiantis miesto įvaizdžio formavimo koncepcija, palaikyta idėja išryškinti Šiaulių identitetą formuojant miestui charakteringus želdynus.

Skveras yra tranzitinio pobūdžio, todėl puikiai atspindi ir Šiaulių, kaip tranzitinio miesto, esančio svarbių transporto srautų kelių sankirtoje, esmę. Todėl siūloma suformuoti erdvią Šiaulių miesto žemėlapiu formos aikštę, iš kurios išeinantys takai būtų orientuoti pagrindinėmis pėsčiųjų judėjimo kryptimis. Grindinio trinkelė spalva gelsvos spalvos, atitinkanti Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdį. Be to, tai vienintelis miestas Šiaurės Lietuvoje, turintis

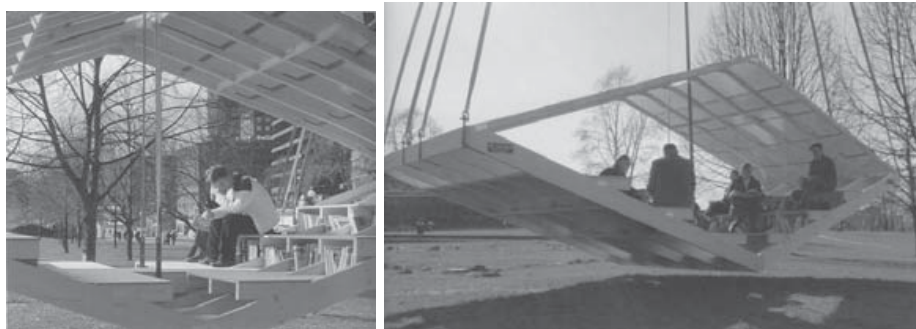
universitetą, todėl siūloma sujungti šiuos du miesto įvaizdžius išgrindžiant aikštės trinkelėse lotynišką pavadinimą *Universitas Saulensis*. Lotyniškas universiteto pavadinimas turėtų būti tamsiai mėlynos spalvos, kadangi tai yra oficiali ŠU logotipo spalva (Šiaulių universitetas, 2011). Todėl visiems gerai žinomas Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdis būtų išlaikomas ir šiame projekte. Nors P. Višinskio g. skvero teritorija priklauso miesto savivaldybei, ne ŠU, tačiau Šiauliams tai būtų puiki proga tokiu būdu reklamuoti universitetą. Skvero sutvarkymo sprendinių idėjinė schema pateikta 3 pav.

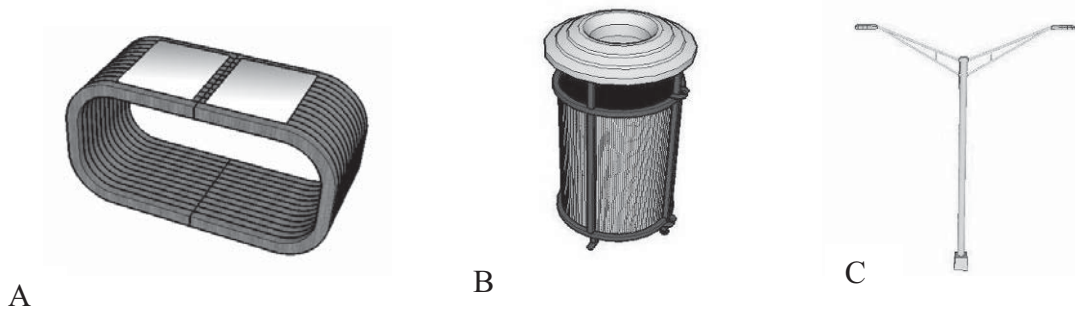
3 pav. Skvero sprendinių idėjinė schema
(Šiaulių miesto žemėlapis, 2011; Šiaulių universitetas, 2011) (E. Brinkytė)

Visa želdyno teritorija skirstoma į apsauginę, aktyviają ir pasyviają zonas. Apsauginė zona kuriamą palei P. Višinskio ir Stoties gatves. Čia formuojamos skvero žaliosios apsauginės juostos iš mažalapių liepų (*Tilia cordata*). Centrinėje skvero dalyje formuojama Šiaulių žemėlapiu formos aikštė, nuo kurios pėsčiųjų judėjimo kryptimis atsišakoja penki takai. Aikštė priskiriama aktyviajai skvero zonai, kurioje vyktų aktyvus pėsčiųjų judėjimas ar nedideli studentų susibūrimai. Takų sistema formuojama atsižvelgiant į lankytojų judėjimo srautų kryptis, todėl siūloma įrengti vieną naują taką šiaurės rytinėje skvero dalyje, vedantį į ŠU studentų bendrabučius. Akademinei nuotaikai sustiprinti šalia naujai įrengiamo

tako labai tiktų sūpuoklės – lauko biblioteka, kurias Osle (Norvegijoje) eksperimento pagrindais sukūrė ir praktiškai įgyvendino architektė Sami Rintala (Losantos, 2008) (4 pav.). Šiaurės vakarinėje ir šiaurės rytinėje dalyje – pasyvioji zona, kurioje galima ilsėtis pievelėje medžių pavėsyje ar ruošti paskaitoms sūpuojantis įrengtose sūpuoklėse, pritvirtintose ant metalinio strypo konstrukcijos, kurios kartu yra ir lauko biblioteka. Čia šiltuoju metų laiku būtų galima ruošti paskaitoms, paskaityti atsineštų knygų ar tiesiog jaukiai pabendrauti. Prie kuriamos aplinkos yra pritaikomi suoliukai, šiukšliadėžės bei šviestuvai, atitinkamai derantys spalvomis bei formomis prie skvero grindinio dangos ir sūpuoklių (5 pav.).

4 pav. Sūpuoklės – lauko biblioteka (Losantos, 2008)

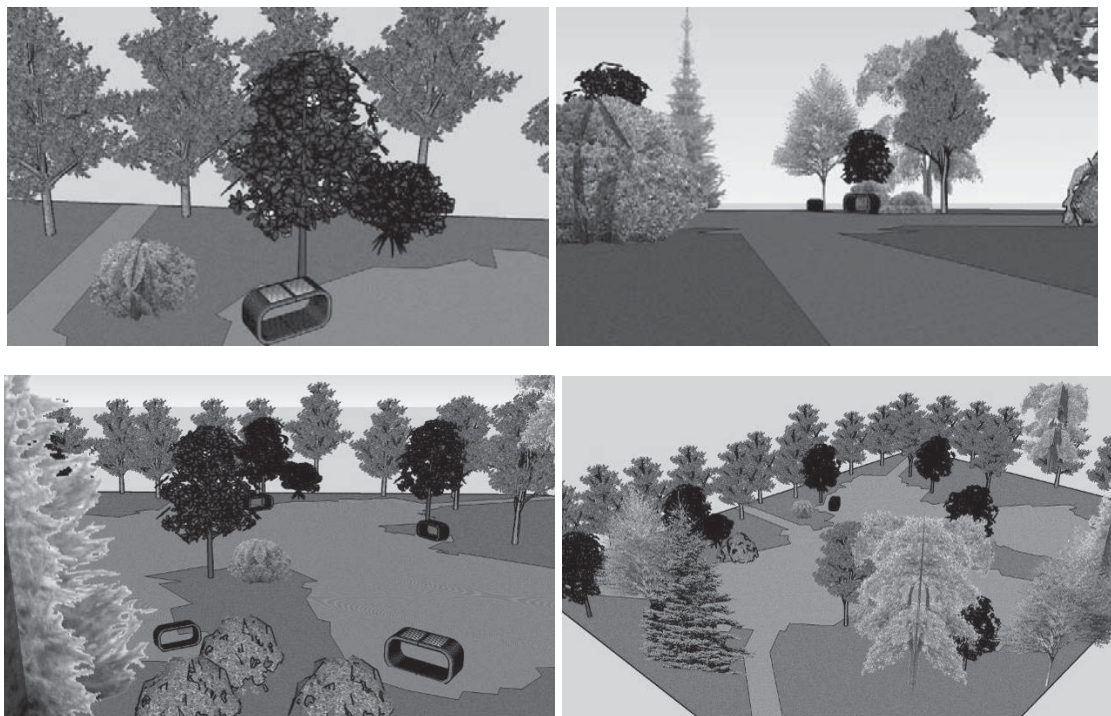

5 pav. Suoliukų (A), šiukšliadėžių (B) ir šviestuvų (C) pavyzdžiai (E. Brinkytė)

Vertinant Šiaulių miesto želdynų sistemos būklę, buvo pastebėta, kad šio skvero gėlinėse gėlės nėra sodinamos arba pasodintos lieka beveik neprižiūretos, todėl atsisakoma minties formuoti gėlyną. Tačiau šią problemą puikiai galima išspręsti parenkant dekoratyviai žydinčius ar gražius vaisius suformuojančius medžius ir krūmus. Šalia suoliukų augalai turėtų būti įveisiami taip, kad būtų sudaromas pavėsis poilsiaujantiems ir sukuriama užuovėja. Medžių ir krūmų asortimentas parinktas siekiant užtikrinti išvaizdžias ir dekoratyvias biokonstrukcijas visais metų laikais, todėl formuojami spalviniai akcentai, parenkant augalus spalvinga lapija, puošniais žiedais ar įdomios formos svyrrokuoline laja. Komponuojant augalus, siekta sudaryti visais metų laikais įdomias augalų kompozicijas, todėl skvere netrūksta nei lapuočių, nei spygliuočių dekoratyvinių augalų.

Augalų asortimentas sudarytas remiantis

M. Navasaičio (2004), E.V. Navio (2005), R. Grikevičiaus ir kt. (2008) rekomendacijomis. Skvere siūlomos augalų rūšys: uosialapis klevas (*Acer negundo* 'Aureomarginatum'), mažalapė liepa (*Tilia cordata*); paprastasis bukas, svyrančioji forma 'Loudon' (*Fagus pendula* 'Loudon'); europinis maumedis (*Larix decidua*); europinis kukmedis, geltonspyglė forma (*Taxus baccata* 'Dovastonii Aurea'); trakinis klevas 'Karnival' (*Acer campestre* 'Karnival'); japoninė magnolija (*Magnolia kobus*); serbinė eglė (*Picea omorica*); grauželinė gudobelė, raudonžiedė forma (*Crataegus laevigata* 'Rubra Plena'); darželinis jazminas, geltonlapė forma (*Philadelphus coronarius* 'Aureus'); švedinis šermukšnis (*Sorbus intermedia*) ir stambialapės alyvos (*Syringa josikaea*). Konceptinės skvero rekonstrukcijos vizualizacijos pateikiamos 6 paveiksle.

6 pav. P. Višinskio g. skvero koncepcinės vizualizacijos (E. Brinkytė)

Koncepcijos pagrindu paruošus detalų projektą, rekonstrukcijos projektas galėtų būtų įgyvendinamas palaipsniui, kadangi esamus skvero želdinius laikui bėgant teks keisti naujais. Ekologiškai ir estetiškai nenaudinga visus augalus pašalinti vienu metu, todėl siūloma numatyti laipsnišką senų ir ligotų augalų pašalinimą ir keitimą naujais dekoratyviais augalais.

Išvados

1. Nustatyta, kad centrinėje Šiaulių miesto dalyje, P. Višinskio g. ir Stoties g. sankirtoje, esančio skvero esamą situaciją galima vertinti tik kaip patenkinamą. Neestetiškas ir nepatrauklus skveras blogina miesto įvaizdį, todėl būtina imtis atitinkamų veiksnių ir pagerinti želdyno kokybinius rodiklius.
2. Esminis skvero rekonstrukcijos koncepcinis pasiūlymas pagrįstas miesto įvaizdį formuojančiais komponentais.
3. Įgyvendinus siūlomą koncepcinę skvero rekonstrukcijos idėją, būtų sukurtas Šiaulių miesto želdynų tvarkymo precedentas, kuris formuotų ir atskleistų unikalų Šiaulių miesto įvaizdį, pagerintų skvero ir gretimų teritorijų ekologines ir estetines savybes, taptų patraukliu objektu rekreacijai.

Literatūra

1. Brinkytė E., 2011, Evaluation of Šiauliai City Green Spaces by Social Aspect. *Environmental engineering: 8th International Conference May 19–20*. Vilnius: Vilnius Gediminas Technical University Press "Technika". P. 868–872.
2. Grikevičius R., Ulkienė K., 2008, *Želdinių apsauga ir tvarkymas urbanizuotose teritorijose (metodiniai nurodymai)*. Vilnius: Lututė.
3. Jakovlevas-Mateckis K., 2006, Miesto želdynų problemos ir jų socialinė paskirtis. *Urbanistika ir architektūra*. T. XXX. Nr. 1. P. 3–14.
4. Kleinauskaitė N., 2010, Kraštovaizdžio objektų žen-

- klų interpretavimo tyrimas ir pritaikymas želdinimo projekte. *Bakalauro darbas*. Šiaulių universitetas.
5. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas, 2007, Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=301807&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2012-03-20].
  6. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas, 2004, Prieiga internete: <http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=5044> [žiūrėta 2012-03-20].
  7. Losantos A., 2008, *Urban landscape*. Barcelona: FKG.
  8. Moughtin C., 2003, *Urban design: street and square*, Burlington: Architectural Press.
  9. Navasaitis M., 2004, *Dendrologija*. Vilnius: Margi raštai.
  10. Navys E. V., 2005, *Sodinukai miestams ir miesteliams želdinti*. Vilnius: UAB „Petro ofsetas“.
  11. Šiaulių miesto savivaldybė¹, 2008, *Šiaulių miesto parkų, skverų ir gatvių želdinių taksoraštis*. Kaunas: VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas.
  12. Šiaulių miesto savivaldybė², Šiaulių miesto parkų, skverų ir gatvių želdinių tvarkymo programa (2008–2012 metams), 2008, Prieiga internete: <<http://www.lvmi.lt/projektai/aiskinamasis.pdf>> [žiūrėta 2012-03-15].
  13. Šiaulių miesto žemėlapis, 2011, Prieiga internete: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Šiauliu_miesto_zemelapis.png> [žiūrėta 2012-03-25].
  14. Šiaulių universitetas, Tapatybė ir stilius, 2011, Prieiga internete: <<http://www.su.lt/apie-siauliu-universitet/-ap-tapatybe>> [žiūrėta 2012-03-22].
  15. UAB „Urbanistika“¹, Šiaulių miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas, 2008, Prieiga internete: <<http://www.siauliai.lt/architektura/bplanas/Bendrojo%20plano%20aiskinamasis%20rastas.pdf>> [žiūrėta 2012-03-22].
  16. UAB „Urbanistika“², Šiaulių miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių pagrindinis (reglamentų) brėžinys, 2008, Prieiga internete: <<http://www.siauliai.lt/architektura/bplanas/Pagrindinis%20brezinyas.pdf>> [žiūrėta 2012-03-24].

CONCEPT OF RECONSTRUCTION OF SQUARE AT INTERSECTION OF P. VIŠINSKIO AND STOTIES STREETS (IN ŠIAULIAI CITY) AS AN ALTERNATIVE WAY OF CITY IMAGE FORMATION

Erika Brinkytė

Summary

Landscape architecture can help to create and shape the view of a city. Therefore it is proposed to draw attention to formation of image of Šiauliai city. As an example, the conceptual proposal for reconstruction of the square located at intersection of P. Višinskio and Stoties streets in the central part of Šiauliai city is presented in this article. This conceptual proposal is based on the elements that shape the image of the city. This idea could lead to development of a policy of formation of greenery and urban image in Šiauliai city.

Keywords: city image, greenery, green area, square, conception, reconstruction.

P. VIŠINSKIO IR STOTIES GATVIŲ SANKIRTOS (ŠIAULIAI) SKVERO REKONSTRUKCIJOS KONCEPCIJA KAIP MIESTO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO ALTERNATYVA

Erika Brinkytė

Santrauka

Pasitelkus kraštovaizdžio architektūrą, galima kurti ir formuoti miesto vaizdą. Todėl siūloma atkreipti dėmesį į Šiaulių miesto įvaizdžio formavimą. Kaip pavyzdys pateikiamas centrinėje miesto dalyje P. Višinskio g. ir Stoties g. sankirtoje esančio skvero rekonstrukcijos koncepcinis pasiūlymas, pagrįstas miesto identitetą formuojančiais elementais. Šios idėjos pagrindu Šiauliuose galėtų atsirasti kryptinga želdynų ir miesto įvaizdžio formavimo politika.

Prasminiai žodžiai: miesto įvaizdis, želdynas, žalioji erdvė, skveras, koncepcija, rekonstrukcija.

Įteikta 2012-03-16